Arkæologisk Forum

Nr. 31
2014

Indhold

Ingeborg Sæhle* 3
Dissonant, dark and painful
– den uønskede verdensarven

Per Ethelberg & Tenna R. Kristensen 8
Den ukendte soldat

Andreas Bonde 15
Nordic TAG – de næste 30 år
– om Nordic TAG 2015 i København

Tema: mellem to fagligheder

Redaktionen 18
Mellem to fagligheder

Mikkel Sørensen 19
Arkæologi og aDNA

Sofie Laurine Albris* 26
Tolkninger med tolkninger på
– særlige udfordringer ved arbejde på tværs med arkæologi og stednavneforskning

Maiken Bjørnholm 32
Arkæologisk formidling
– når tværfaglighed styrker arbejdet

Felix Riede* 39
Brommeproblemet 2.1
– et gensvar til Kristoffer Buck Pedersens kommentar

*Fagfællebedømt artikel

af museumsinspektør Per Ethelberg og museumsinspektør Tenna R. Kristensen, Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev

Den ukendte soldat

I efteråret 2013 fandt arkæologer fra Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev en krigergrav fra 1864. Graven blev fundet i Ragebøl og indeholdt skelettet af en dansk soldat, som formodes at være faldet i de hårde kampe, som fandt sted i området den 17. marts 1864. Artiklen omhandler de tanker og overvejelser, som museet gjorde sig i anledning af fundet, blandt andet om graven skulle udgraves eller bevares in situ med henblik på fredning. Artiklen forsøger desuden at beskrive nogle af de forskellige synspunkter, som museet stødte på i forbindelse med fundet. Ikke alt gik helt som museet havde håbet på, og artiklen forsøger at forklare hvorfor.

I midten af 1800-tallet blev der udkæmpet to krige i Sønderjylland. Den første fandt sted i perioden 1848-50. Den er derfor kendt som 3-årskrigen eller 1. Slesvigske Krig. Det var en borgerkrig foranlediget af Slesvig-Holstens ønske om løsrivelse fra Danmark. Danmark vandt krigen med stormagternes hjælp. Fredsslutningen, som blev underskrevet i 1852, sikrede Danmark overherredømmet over hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenburg.

Krigen 1864

Efter fredslutningen var der stærke kræfter i Danmark, som arbejdede for, at Slesvig skulle adskilles fra Holsten og knyttes nærmere til Danmark. Det blev til virkelighed med November-forfatningen i 1863. I januar 1864 stillede Preussen og Østrig på vegne af Det tyske Forbund den danske regering et ultimatum: Det ville komme til krig, hvis November-forfatningen ikke blev ophævet. Det blev den ikke, og 1. februar 1864 brød krigen ud. Den varede til 20. juli. Resultatet er velkendt. Danmark tabte og måtte ved Wienerfreden, som blev underskrevet d. 28. oktober 1864, afstå Slesvig, Holsten og Lauenburg til sejrherrerne. Grænsen kom herefter til at gå ved Kongeåen. Danmark mistede 2/5 af sit areal og blev reduceret til godt 39.000 km^2. Omtrent 1/3 af befolkningen boede i de tabte områder. Før krigen havde Danmark ca. 2,5 mill. indbyggere, nu var der blot 1,7 mill. indbyggere. Der findes ingen præcise tabstal for krigen, men det anslås, at der på dansk side var omkring 5.300 faldne. De faldne blev i hast begravet på Sundeved og Als, dér hvor de faldt. Mange af gravene kender vi. De er nu markeret med mindesten rundt om på Als og Sundeved. Men der er også mange, som endnu er ukendte.

Krigergravene og det arkæologiske planarbejde

Det er en situation, vi er meget bevidste om i planarbejdet på Museum Sønderjylland, Arkæologi Haderslev. Når vi bliver orienteret om et påtænkt anlægsarbejde på Sundeved eller halvøen Kær på Als tager vi altid forbehold for, at der kan dukke krigergrave op. De fleste kendte krigergrave er fredede og markeret med mindesten. De bliver derfor ikke berørt af udstykninger og vejtracéer. Anderledes forholder det sig med de mange ledningstracéer til bl.a. drikkevand, spildevand og kloakering. Den slags anlægsarbejder ligger ofte langs eksisterende veje. Det er imidlertid også her, mange af krigergravene findes. Selv om de er markeret med mindesten, er den præcise placering ofte ukendt. Ved ledningstracéerne anbefaler vi derfor, at tracéet i forbindelse med forundersøgelsen afdækkes i fuld bredde 20 m på hver side af kortafsætningen af krigergravene. Hvis en krigergrav bliver lokaliseret, kan ledningsarbejdet føres uden om, så den kan bevares "in situ". Det skal her indskydes, at krigergravene – selv om de er fredede – ikke er omgivet af en 100 m beskyttelseszone. De resterende dele af tracéerne bliver forundersøgt med en enkelt søgegrøft i hele tracéets længde, dér hvor ledningen skal graves ned.

Spildevandsledning: Blans - Ragebøl

I efteråret 2013 besluttede Sønderborg Forsyning at anlægge en spildevandledning fra Blans til Ragebøl. Strækningen er 10,5 km lang. Heraf blev 8,2 km anlagt over åbent land i et 5 m bredt tracé, som skulle muldafrømmes. De resterende 2,3 km blev anlagt ved hjælp af styret underboring. Entreprenøren oplyste, at det

ville være lettere i en arbejdsgang at afrømme al mulden i hele tracéets bredde frem for at lave en søgegrøft, og så efterfølgende afrømme den resterende del af tracéet. På de 8,2 km blev der påvist 34 væsentlige jordfaste fortidsminder, hvor af de 16 var af en karakter, så de var beskyttet af museumslovens § 27, og derfor skulle udgraves. I tid spænder fundene fra yngre stenalder til nyere tid. Især et af fortidsminderne vakte stor opmærksomhed. Det er Freltofte, HAM 5402, som viste sig at være en krigergrav fra 1864.

Nyfunden krigergrav fra 1864

Parallelt med landevejen fandtes et fyldskifte på ca. 0,75 x 2 m. Ved afrensning af fladen fremkom skeletdele bl.a. et velbevaret kranium. Da området er velkendt for sine gode bevaringsforhold for knogler, var det usikkert, om skeletdelene var recente eller forhistoriske. Den videre undersøgelse har vist, at der er tale om en krigergrav fra 1864. Sammen med skeletdelene fandtes bl.a. flere blykugler, som ikke var affyret og som svarer til dem, de danske soldater anvendte. Den begravede er derfor en af de faldne danske soldater. Netop omkring Ragebøl fandt der heftige kampe sted med mange faldne. Antallet af kendte grave svarer imidlertid ikke til de mange tab, der er rapporteret. Da det blev klart, at det drejer sig om en hidtil ukendt krigergrav fra 1864, blev undersøgelsen indstillet. Entreprenøren meddelte, at man godt vil kunne holde en sikkerhedsafstand på 2 m til graven i forbindelse med det fortsatte arbejde.

Kampe i Ragebøl

I Museum Sønderjylland er det Museet på Sønderborg Slot, som har krigen fra 1864 som ansvarsområde. De blev derfor kontaktet med henblik at få fundet sat ind i en større kontekst. Museumsinspektør Inge Adriansen, Museet på Sønderborg Slot, beretter: ”*Graven ligger i et område, hvor der foregik en hård kamp den 17. marts 1864. Krigsminister C.C. Lundbye havde i midten af marts opfordret den danske overkommando til en offensiv operation med et udfald mod de preussiske tropper på Sundeved. Selv om overkommandoen var meget betænkelig, valgte den at efterkomme ministerens anmodning og lod foretage et fremstød 17. marts. Samme dag havde prins Friedrich Carl*

Figur 1. Krigergraven under udgravning af udgravningsleder Silke Eisenschmidt. Foto: Arkæologi Haderslev.

imidlertid besluttet at besætte landsbyerne Dybbøl og Ragebøl, der lå indenfor den danske forpostkæde. Det danske fremstød blev derfor energisk afvist af en talmæssigt overlegen styrke. Ved Ragebøl og Pythuse iværksattes et preussisk modangreb, og hele terrænet blev erobret. Da dagen var til ende, blev de danske tab opgjort til 153 døde, 253 sårede, 267 fanger og 4 desertører, mens de preussiske styrker kun havde 33 døde og 105 sårede." (Adriansen 2013:94).

De faldne soldaters grave

Inge Adriansen fortsætter: *"Hvor hovedparten af de danske faldne er begravet, vides ikke. Der kendes kun to større grave henholdsvis i bygaden i Dybbøl med 25 mand og på Dybbøl Kirkegård med 25 mand mere. Der er således 103 danske soldater, hvis grave er ukendte. Til gengæld er der oplysninger om flere forsvundne grave på markerne omkring Ragebøl. Muligvis er der i dette tilfælde tale om en sløjfet grav ved Freltofte i Ragebøl med seks danske soldater, som Jens Raben fik meddelelse om i 1920.*

Museumsinspektør Silke Eisenschmidt fra Museum Sønderjylland, Arkæologi Haderslev, afdækkede forsigtigt den øverste del af skelettet med et velbevaret kranium. Ved resterne af patrontasken lå der et par ubrugte danske patroner, så der var ingen tvivl om soldatens nationalitet. Da den planlagte ledning kunne føres uden om graven, var den ikke truet, og dermed var der heller ikke grundlag for en udgravning. Den er derfor blevet bevaret "in situ", dvs. på det oprindelige sted og i videst muligt omfang urørt. Derfor vides det ikke, om der er flere soldater i graven." (Adriansen 2013:95).

Figur 2.
Den delvist udgravede soldatergrav i Ragebøl.
Foto: Silke Eisenschmidt, Arkæologi Haderslev.

Undersøgelsen af graven indstilles

Da det stod klart, at der var tale om en krigergrav, blev undersøgelsen indstillet og fundstedet sikret. De ting, der var fundet, bl.a. også en vielsesring af bronze blev lagt tilbage i graven. Museum Sønderjylland indstillede til Kulturstyrelsen, at graven skulle fredes, og at området skulle tages ud af dyrkning. Sønderborg Slot oplyste, at man gerne ville markere graven med en sten, ligesom de øvrige krigergrave i området er markeret. Det skulle ske den 17/3 2014 på 150 årsdagen for slaget. Sådan kom det ikke helt til at foregå.

Fredning af krigergraven

Når et fortidsminde skal fredes, er der en række ting, som skal aftales og falde på plads, førend fredningen kan gennemføres. I dette tilfælde var både lodsejer Hans Ejnar Hansen, Kulturstyrelsen, Sønderborg Kommune, Forsvarsministeriet, Sønderborg Slot samt Arkæologi Haderslev og flere andre involveret i projektet. Siden 1992 har krigergrave været en af de typer fortidsminder, der kan være omfattet af museumsloven kapitel 8a om fredede fortidsminder. Således er de kendte grave med tilhørende sten, gitter mm. blevet tinglyst på de ejendomme, hvor de ligger. Det syntes derfor indlysende, at det også burde ske med den nyfundne grav i Ragebøl.

Graven lå parallelt med landevejen 3-4 meter inde på en dyrket mark. En fredning af graven ville betyde, at selve arealet ikke længere kunne dyrkes, samt at der ikke kunne dyrkes tættere end 2 meter fra fredningsgrænsen. Kulturstyrelsen oplyste i den forbindelse, *"at når arealet udgår af driften, har der gennem årene udviklet sig en praksis, hvor Kulturstyrelsen udbetaler en kompensation svarende til 10 års markskadeerstatning for at bevare fortidsmindet i stedet for at udgrave det. Dette kan kun lade sig gøre med lodsejers samtykke".*

2 m zonen, pleje og markskadeerstatning

Lodsejer, Hans Ejnar Hansen, var ved henvendelse både fra Sønderborg Slot og Arkæologi Haderslev indstillet på fredning af graven og et areal rundt om den. Museets landmåler afsatte og indmålte arealet i samarbejde med Hans Ejnar Hansen. Han ville gerne have graven præcist afsat og tydeligt markeret med stolper i terrænet, så det ville blive lettere for hans maskinførere inde fra maskinhuset at se, hvortil de måtte pløje. Han ønskede forståeligt nok at sikre sig mod "fremtidigt bøvl" med den dyrkningsfrie zone på 2 meter. En overtrædelse af 2 meter zonen kan nemlig i værste fald medføre både bøde og reduktion i landbrugsstøtten. Hans Ejnar Hansen ville desuden gerne sikre sig, at graven ville blive plejet og passet i årene fremover. En del af krigergravene både i det åbne land og på kirkegårdene tilses af Forsvarets Krigergravstilsyn. Forsvarsministeriet tilkendegav, at man også gerne ville passe denne grav. Hvad angik kompensationen til lodsejer, så skønnede Kulturstyrelsen, at arealets størrelse var meget beskedent i forhold til ulempen ved markarbejdet. Så 25 års markskadeerstatning ville være mere passende end de 10 år, lodsejer egentlig var berettiget til. Men noget stort beløb, var der alligevel ikke tale om. 1.375 kr. blev det udregnet til.

Fredningstekst

Med hensyn til lodsejers bekymringer med at overholde den 2 meter dyrkningsfrie zone, så blev løsningen, at 2 meter zonen blev omfattet af det fredede areal. Fredningsteksten kom derfor til at lyde som følgende:

Areal med krigergrav fra 1864. Arealet er 7,6 m NØ-SV og 7,2 m NV-SØ. Den nordøstlige side af arealet er sammenfaldende med den sydvestlige kant af Freltoftevej. Selve graven er ca. 3,5 m x 2 m stor og orienteret NV-SØ. Anlæg på terrænoverflade er ikke omfattet af fredningen. Graven blev påvist ved en arkæologisk undersøgelse i 2013 og er ikke udgravet. Det fredede areal indbefatter den dyrkningsfrie bræmme på 2 m omkring graven, jf. museumslovens § 29f.

Markering af graven

De fredede krigergrave i det åbne land og på kirkegårdene er markeret på mange forskellige måder. Man kan støde på store og små jernkors, se store pompøse tidstypiske mindesmærker, men også de meget almindelige og mere beskedne og utilhuggede marksten med enkle indskrifter. Lodsejer foreslog selv, at den nyfundne krigergrav i Ragebøl, blev markeret med en enkel marksten fra området. Han fandt selv en til formålet passende sten på en mark i nærheden. Sønderborg Kommune bekostede en stenhugger, som

indhuggede den enkle og passende tekst, forfattet af museumsinspektør Inge Adriansen:

Her hviler
En ukendt dansk soldat
Faldet d. 17. marts 1864
Graven fundet i 2013
Stenen rejst i 2014

Hvordan historien endte

Så vidt så godt. Alt så ud til at lykkes, blot manglede kommunen at udsende invitationer og presse-meddelelse til indvielsen den 17. marts. Men alligevel gik det ikke helt, som museet gerne havde set det gå. Lodsejer fortrød til dels. Han fortrød i hvert fald sit tilsagn om frivillig fredning af krigergraven. Han forklarede, at han var bekymret for, hvorvidt graven alligevel om nogle år ville forfalde og fremstå mislig-holdt. Det syntes han, er tilfældet mange steder på Als og Sundeved. Desuden ville indhakket i marken være til gene for markdriften, og beløbet, som Kultur-styrelsen havde tilbudt ham, kompenserede ikke tilstrækkeligt for ulempen. Desuden kunne han ikke længere se nytten af at frede graven. Når han selv døde engang ville hans egen grav jo også blive sløjfet indenfor 25 år. Men han fortrød ikke sit tilsagn om en mindesten, og han var stadig indstillet på at opstille en sten til minde om den døde soldat. Stenen skulle så bare opstilles i vejsiden ud for graven. "Er der nogen, der har glæde af et beskidt gravsted? Så hellere en flot sten ude i vejkanten, som du ikke bliver halvsur over, fordi den ikke bliver passet – på den måde vil alle være glade" mente lodsejer. Og sådan blev det. Da lodsejer ikke længere var interesseret i en fredning medførte det, at Kulturstyrelsen helt opgav at få den fredet. Nu står der i stedet en mindesten i vejkanten. Den 9. april kl. 15 blev stenen indviet med følgende program:

Figur 3. Graven som den fremstår i dag med mindesmærket rejst over den ukendte soldat.
Foto: Tenna R. Kristensen, Arkæologi Haderslev.

Program for afsløring af mindesten 9. april

Kl. 15.00: Velkomst ved Borgmester Erik Lauritzen

Kl. 15.10: Afsløring af stenen ved Hans Ejnar Hansen, markens ejer

Kl. 15.12: Erik Lauritzen lægger en krans skænket af Sønderborg Kommune

Kl. 15.14: Hans Ejnar Hansen taler kort om kampen i Ragebøl 17. marts 1864

Kl. 15.30: Museumsinspektør Inge Adriansen fortæller om den enestående kulturarv, Sønderborg Kommune forvalter

Kl. 15.45: Charlotte Riis Engelbrecht formand for kulturudvalget fortæller om betydningen kulturelt

Kl. 15.50: Poul Erik Sørensen spiller "altid frejdig når du går"

Kl. 15.55: Tak for i dag

Alle er glade?

Hvorvidt alle er glade, er der nok delte meninger om. Om end museet godt kan forstå Hans Ejnar Hansens bekymringer og overvejelser, så er det ingen hemmelighed, at Arkæologi Haderslev gerne havde set en egentlig fredning af graven. Det vil uden tvivl være den bedste måde, at beskytte graven på for eftertiden. Indtil videre mener vi, at den faldne soldats grav kan ligge fredeligt og uforstyrret. Den ligger så dybt, at den for nuværende ikke er truet af dyrkning. Men er den også det om 10, 20 eller 100 år? Det ved vi reelt ikke. For Arkæologi Haderslev er det vigtigt at bevare det, som ligger under mulden. For lodsejer er det vigtige det, der står på og over mulden. De to interesser burde ikke være modsætninger, men her lykkedes det altså ikke at forene dem.

Mange af de øvrige mindesten, der er opstillet i landskabet, er først opsat længe efter krigshandlingernes ophør. Således blev en del opsat efter genforeningen i 1920. Helt frem til 1940'erne fortsatte man med at opsætte mindesten over de faldne. Selvom man dengang gjorde sig stor umage for at udpege de nøjagtige steder, hvor de døde soldater rent faktisk faldt eller blev begravet, så siger det næsten sig selv, at det var en vanskelig opgave efter så mange år. Selvom det lykkedes, at fastslå det omtrentlige sted, så var det – heller ikke dengang – alle landmænd, som var lige interesserede i, at få en mindesten opstillet på deres marker. Derfor står mange mindesten i dag langs vejkanten eller i de levende hegn. Så på en måde følger Hans Ejnar Hansen faktisk blot en lang tradition. Museet havde derimod gerne set traditionen brudt, og mindestenen opstillet præcist på det sted, hvor graven rent faktisk ligger.

De etiske udfordringer

Da sagen startede, var vi på museet egentlig ikke i tvivl om, at graven så vidt muligt skulle fredes og bevares in situ. Undersøgelsen blev stoppet, da vi blev sikre på, at det drejede sig om en krigergrav fra 1864. De genstande, vi havde taget op, blev lagt tilbage i graven, som herefter blev dækket med fibertex.

Der kan godt være en videnskabelig pointe i at udgrave en krigergrav fra 1864, optage skelettet og sende det til undersøgelse på en af de institutioner, der foretager undersøgelser af skeletmateriale. Når vi her sammen med bygherre og entreprenør fravalgte udgravningen, var det fordi, vi fandt grundene til at "in situ bevare" graven for mere tungtvejende. At bevare det præcise sted, hvor lokalbefolkningen, soldatens regiment eller fjenden i 1864 valgte at begrave den faldne soldat, vil, efter vores mening, bidrage mere til den historiske fortælling om krigen i 1864 og om den indflydelse krigen fik på såvel kulturlandskabet som landsdelens historiske udvikling, end en kortlægning og analyse af soldatens knogler ville gøre.

Museum Sønderjylland, Arkæologi Haderslev, udgraver rask væk begravelser fra de forskellige forhistoriske perioder, middelalder og renæssance. Det gør vi, fordi gravfund kan bidrage med vigtig viden om både forhistoriske og historiske samfund. Hvor går grænsen for, hvornår en afdød bliver til arkæologi? Er den jord, vi er begravet i, kun fredhellig, så længe, der bliver betalt for at vedligeholde graven? Det vil i så fald sige 25 år eller dér omkring. Har vi som samfund ikke en forpligtigelse til at værne om de steder, hvor soldater, som ofrede deres liv, fandt deres sidste hvilested? Bidrager det ikke til en bedre forståelse af, at der i vores samfund findes værdier, som rækker ud over vores egen, egoistiske selvbestemmelsesret? Det er den slags værdier, vi holder i hævd, når vi laver mindelunde for frihedskæmpere eller laver flagdage for dem, som er faldet i kamp mod terror og religiøs fanatisme. Mister vi som samfund denne evne, mister

vi så ikke på længere sigt noget af sammenhængskraften i vores samfund? Går grænsen ved 1. verdenskrig, ved 2. Verdenskrig, krigen i Afghanistan eller går den ved Slesvigs-krigene i 1850 og 1864?

Når dette er sagt, skal man passe på, at der ikke bliver bragt ved til national fanatisme. Det gør vi ved ikke at glemme, at der også er en anden part involveret. Den samme historie kan ses fra to sider. På museerne indsamler vi kildemateriale, som netop kan belyse historiens forskellige aspekter.

Her i Sønderjylland, som jo er et grænseland, har historien stadig stor betydning. Historiens hjul har nu drejet så meget, at vi i fællesskab kan mindes modsætningerne og være enige om, at et godt naboskab er vigtigere end væbnet konflikt. Det er ikke længere vigtigt, om det var danske eller preussiske soldater, som begravede den ukendte soldat. Men det er vigtigt ikke at glemme historien, hvis man ikke ønsker, at historien skal gentage sig. Her får det mening at bevare den ukendte soldats grav, netop dér, hvor han blev til historie.

Det er givet, at den grænse, vi forsøger at definere, rykker sig hele tiden, efterhånden som samfundet udvikler sig og tiden går. Grænsen kan derfor ikke fikseres. Som individer og samfund må vi tage stilling fra sag til sag, hvor den etiske grænse går for, hvornår en grav kan udgraves og hvornår den skal bevares som en del af det kulturhistoriske landskab.

Det har været foreslået, at graven skulle udgraves og så kunne knoglerne blive genbegravet på en kirkegård i Sønderborg. Jf. diskussionen ovenfor, vil graven herved miste så meget af sin kulturhistoriske betydning, at den videnskabelige værdi overstiger de etiske hensyn. Det vil sige, at graven skal udgraves og registreres efter videnskabelige principper. Indholdet og skelettet vil da komme til at indgå som kildemateriale i museernes samlinger.

Efterhånden som det moderne samfunds arealdispositioner inddrager større og større områder af det åbne land på Sundeved og Als, må vi forvente, at flere og flere af de ukendte krigergrave vil blive berørt. Nye fund ligger måske på en måde, så en ”in situ” bevaring ikke er muligt. Hvad gør vi med dem? Udgraver vi dem videnskabeligt eller skal man flytte dem? Under alle omstændigheder synes vi, at man som udgangspunkt skal bevare og frede de ukendte krigergrave, dér hvor de ligger, efterhånden som de bliver kendte.

Litteratur

Adriansen I. 2013
De Slesvigske Krige i kulturlandskabet i Sønderjylland. 2013 med tilhørende litteraturliste.

Silke Eisenschmidt (in prep 2015)
Udgravningsrapport Freltofte, journal Nr. 5402, Sb. Nr. 350 Dybbøl Sogn.

Arkæologisk Forum er et fagligt tidsskrift der søger at sætte det arkæologiske fag ind i en større sammenhæng – både videnskabeligt og samfundsmæssigt. Her kan både arkæologisk faglige og fagpolitiske emner behandles og debatteres.

Skriv til Arkæologisk Forum:
Arkæologisk Forum modtager gerne bidrag. Kontakt redaktionen, og få råd og vink om indhold, læsere, formaliteter, deadlines m.v.

Generelt bliver tekster i Arkæologisk Forum fagfællebedømt. Fagfællebedømte artikler er markeret med en stjerne (*) ved forfatternavnet.

Kontakt:
redaktion@archaeology.dk
www.archaeology.dk

© Forfatterne og Arkæologisk Forum.
Artikler, indlæg og billeder må ikke mangfoldiggøres i nogen form uden skriftlig tilladelse fra redaktionen.

Redaktion:
Mette Palm (ansv. redaktør)
Jette Rostock
Bo Jensen
Anna Beck
Ole Thirup Kastholm
Signe Lützau Pedersen
Sara Gjerlevsen
Morten Ravn

Udgiver:
Foreningen af Fagarkæologer – FaF

”Her hviler en ukendt dansk soldat”.
Foto: Arkæologi Haderslev ©

Tryk og oplag:
Holbæk Museum trykker 210 stk.

Arkæologisk Forum udkommer:
maj og november

Abonnement og løssalg:
155,- kr. årligt (2 numre)
77,50 kr. pr. nummer

ISSN 1399-5545

Foreningen af
Fagarkæologer
faf@archaeology.dk
www.archaeology.dk

En fælles folkelig forståelse

I oktober i år gravede ukendte gerningsmænd plyndringshuller i fire enkeltgravshøje ved Billund. Det er første gang, vi har set så omfattende plyndringer i Danmark, efter fredningsloven trådte i kraft. Vi ved ikke, hvad røverne fandt – om noget – men udviklingen er i alle tilfælde dybt problematisk.

Gravrøverier er ikke kun et arkæologisk problem, men et generelt samfundsproblem. Hvis fortidens grave, skibsvrag, bopladser, haller og gravhøje ikke længere er beskyttet af en fælles folkelig forståelse for fortidslevns urørlighed, så er både arkæologer og alle andre interesserede ilde stedte.

I mange år har dansk arkæologi søgt at værne om den materielle kultur udenfor museernes mure gennem dialog og samarbejde med alle kulturhistorisk interesserede. Museerne samarbejder med foreninger af amatørarkæologer, sportsdykkere og metaldetektorbrugere. Samarbejdet er opstået gradvis og er et produkt af en række forskellige faktorer, men grundlæggende er et kulturarvssyn, hvor den materielle kulturarv opfattes som et fælles anliggende, som det er i alles interesse at beskytte.

Plyndringerne i Billund undergraver hele denne forståelse. Der er allerede i pressen rejst spørgsmål om, hvorfor vi, arkæologer, ikke udgraver resten af de fredede høje, før røverne gør det. Arkæologiens troværdighed i forhold til fx metaldetektorbrugere og private samlere bygge imidlertid netop på, at fredningsloven gælder for alle, og at museumsarkæologer lige så lidt som andre interesserede har lov til at drage på røvertogt i landskabet.

Alle har ret til en fed kulturarv. Vi har ikke midler til at sætte vagter og hegn ved alle de fredede oldtidsminder, og det er heller ikke ønskværdigt. Det store lovlydige flertal har ret til at færdes i landskabet og opleve kulturarven. Højenes værdi for samfundet er netop, at vi alle kan opleve dem. Den fælles kulturarv fungerer kun ved hjælp af gensidig tillid. Det er den tillid, der trues, når enkelte plyndrer for egen vindings skyld.

Redaktionen